Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

2. travnja 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 1. stavak 1. – Članak 2. točka (b) – Pojam ‚potrošač' – Zajednica suvlasnika zgrade"

U predmetu C-329/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale di Milano (Sud u Milanu, Italija), odlukom od 1. travnja 2019., koju je Sud zaprimio 23. travnja 2019., u postupku

Condominio di Milano, via Meda

protiv

Eurothermo SpA,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (izvjestiteljica) i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Eurothermo SpA, A. Fracchia, *avvocato*,

– za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju E. Manza, *avvocato dello Stato*,

– za Europsku komisiju, G. Gattinara i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: talijanski

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 1. i članka 2. točke (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između zajednice suvlasnika zgrade, condominio di Milano, via Meda (u daljnjem tekstu: condominio Meda), i društva Eurothermo SpA u vezi s plaćanjem zateznih kamata koje se od condominija Meda potražuju na temelju ispunjenja ugovora o isporuci toplinske energije.

Pravni okvir

Direktiva 93/13

3 Prema dvanaestoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13:

„[…] nacionalni zakoni za sada dozvoljavaju samo djelomičnu mogućnost usklađivanja; […] državama članicama trebalo [bi] omogućiti da svojim nacionalnim propisima, strožim od onih iz ove Direktive, uz dužno poštovanje ugovora, svojim potrošačima pruže višu razinu zaštite”.

4 U skladu s člankom 1. stavkom 1. navedene direktive, njezina je svrha uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

5 Člankom 2. Direktive 93/13 određuje se:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[…]

(b) ‚potrošač’ znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i[li] profesije;

[…]”

6 U skladu s člankom 3. stavkom 1. te direktive ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

7 U skladu s člankom 8. navedene direktive, kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se potonja odnosi usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s UFEU-om.

Direktiva 2011/83/EU

8 Prema uvodnoj izjavi 13. Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.):

„Države članice bi trebale ostati nadležne, u skladu s pravom Unije, za primjenu odredaba ove Direktive u područjima koja ne ulaze u njezino područje primjene. Stoga u odnosu na ugovore koji ne ulaze u područje primjene ove Direktive države članice mogu zadržati ili uvesti nacionalno zakonodavstvo o odredbama ove Direktive ili nekim od njezinih odredaba. Na primjer, države članice mogu odlučiti proširiti primjenu pravila ove Direktive na pravne osobe ili na fizičke osobe koje nisu ‚potrošači' u smislu ove Direktive, kao što su nevladine organizacije, novoosnovana poduzeća ili mala i srednja poduzeća. […]".

Talijansko pravo

Građanski zakonik

9 Člankom 1117. Codicea civile (Građanski zakonik) određuje se:

„U zajedničkom vlasništvu svih vlasnika pojedinačnih dijelova predmetne zgrade, čak i ako ti vlasnici imaju pravo na periodično uživanje i ako iz naslova ne proizlazi drukčije, su:

1) svi dijelovi nekretnine potrebni za zajedničko korištenje, kao što je primjerice zemljište na kojem je nekretnina izgrađena, temelji, nosivi elementi, stupovi, nosivi svodovi, krovovi, stubišta, ulazna vrata, ulazni hodnici, predvorja, trijemovi, dvorišta i fasade;

2) područja za parkiranje i prostori za zajedničke usluge, kao što je pazikućina soba, praonica, prostor namijenjen rasprostiranju rublja i potkrovlja, koja su po strukturnim i funkcionalnim karakteristikama namijenjena zajedničkom korištenju;

3) djela, instalacije i sve naprave namijenjene zajedničkom korištenju, kao što su dizala, bunari, cisterne, infrastruktura za opskrbu vodom i za odvod otpadne vode, centralni sustavi za distribuciju i prijenos plina i električne energije, za grijanje i hlađenje, za primanje usluga radiodifuzije i televizije, te oprema koja omogućuje pristup svim drugim vrstama dotoka informacija, uključujući satelitom ili kabelom, i odgovarajuće veze do priključaka u prostorima koji su u vlasništvu pojedinačnih suvlasnika ili, u slučaju pojedinačne opreme, do mjesta uporabe, ne dovodeći u pitanje sektorske propise u području javnih mreža."

10 U skladu s člankom 1117.bis Građanskog zakonika, naslovljenog „Područje primjene":

„Odredbe ovog poglavlja primjenjuju se *mutatis mutandis* u svim slučajevima u kojima više dijelova nekretnine ili više zgrada […] imaju zajedničke dijelove u smislu članka 1117."

11 Prema članku 1129. Građanskog zakonika, naslovljenom „Imenovanje, opoziv i obveze upravitelja", u prvom stavku određuje se:

„Kada je broj suvlasnika veći od osam i ako upravitelja ne odredi skupština, tada ga imenuje tijelo koje odlučuje o tužbi koju podnese jedan ili više suvlasnika ili upravitelj u ostavci."

12 Članak 1131. Građanskog zakonika, naslovljen „Zastupanje”, predviđa:

„U granicama [svojih ovlasti], upravitelj zastupa sudionike i može na sudu braniti njihove interese, u odnosu na suvlasnike ili treće osobe.”

Zakonik o zaštiti potrošača

13 Decretom legislativo n° 206 – Codice del consumo, a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n° 229 (Zakonodavna uredba br. 206 o Zakoniku o zaštiti potrošača na temelju članka 7. Zakona br. 229, od 29. srpnja 2003.), od 6. rujna 2005. (redovni dodatak br. 162 GURI-ju br. 235, od 8. listopada 2005.), odredbe Direktive 93/13 prenesene su u talijanski pravni sustav. Članak 3. stavak 1. Zakonika o zaštiti potrošača određuje „potrošača” kao „fizičku osobu koja nastupa za potrebe koje su izvan okvira poduzetničke, trgovačke, obrtničke ili profesionalne djelatnosti koju može obavljati”.

Glavni postupak i prethodno pitanje

14 Condominio Meda, koji se nalazi u Milanu (Italija) i koji zastupa njegov upravitelj, 2. travnja 2010. sklopio je s društvom Eurothermo ugovor o isporuci toplinske energije čija je odredba iz članka 6.3 predviđala da u slučaju kašnjenja s plaćanjem dužnik mora platiti „zatezne kamate po stopi od 9,25 %, i to od datuma dospijeća za plaćanje preostalog iznosa”.

15 Eurothermo je 18. travnja 2016., na temelju zapisnika o mirenju od 14. studenoga 2014., condominiju Meda dostavio nalog za plaćanje iznosa od 21 025,43 eura, koji je odgovarao zateznim kamatama za plaćanje duga koji proizlazi iz tog ugovora i koje su izračunane na glavnicu dospjelu 17. veljače 2016.

16 Condominio Meda podnio je prigovor protiv naloga za plaćanje sudu koji je uputio zahtjev, ističući da je on potrošač, u smislu Direktive 93/13, i da je odredba predviđena člankom 6.3 tog ugovora nepoštena.

17 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je ta odredba doista nepoštena i da bi je, u skladu sa sudskom praksom Suda, on mogao poništiti *ex officio*. Međutim, taj se sud pita je li moguće utvrditi da zajednica suvlasnika zgrade, kao što je to *condominio* u talijanskom pravu, potpada pod kategoriju potrošača, u smislu Direktive 93/13.

18 U tom pogledu navedeni sud upućuje na sudsku praksu Cortea suprema di cassazione (Kasacijski sud, Italija) prema kojoj se, s jedne strane, toj vrsti zajednica suvlasnika, iako nisu pravne osobe, priznaje svojstvo „autonomnog pravnog subjekta”. S druge strane, prema istoj sudskoj praksi, pravila o zaštiti potrošača primjenjuju se na ugovore sklopljene između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i upravitelja zajednice suvlasnika, koja je definirana kao „subjekt za upravljanje imovinom koji nema pravnu osobnost različitu od one svojih sudionika”, uzimajući u obzir činjenicu da on djeluje za račun različitih suvlasnika, koje treba smatrati potrošačima.

19 Usto, on podsjeća na sudsku praksu Suda, osobito na presudu od 22. studenoga 2001., Cape i Idealservice MN RE (C-541/99 i C-542/99, EU:C:2001:625), na temelju koje se pojam „potrošač” mora temeljiti na fizičkoj prirodi dotičnog pravnog subjekta. Međutim, prema mišljenju tog suda, ako bi se primjenjivost Direktive 93/13 isključila samo zbog toga što dotična osoba nije ni fizička ni pravna osoba, određenim pravnim subjektima mogla bi se oduzeti zaštita u slučajevima u kojima postoji podređen položaj u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga koji može opravdati primjenu sustava o zaštiti potrošača.

20 U tim je okolnostima Tribunale di Milano (Sud u Milanu, Italija) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Protivi li se pojmu potrošača iz Direktive [93/13] kvalifikacija potrošačem subjekta (zajednice suvlasnika zgrade prema talijanskom pravnom poretku) koji nije ni ‚fizička' ni ‚pravna' osoba u slučaju kada taj subjekt sklopi ugovor u svrhe izvan profesionalne djelatnosti i nađe se u podređenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga po pitanju pregovaračkog položaja i razine informacija?"

O prethodnom pitanju

21 Svojim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive 93/13 tumačiti na način da im se protivi nacionalna sudska praksa koja zakonodavstvo kojim se ta direktiva prenosi u interno pravo tumači na način da se pravila kojima se štite potrošači koje ona sadržava također primjenjuju na ugovor koji sklopi pravni subjekt, kao što je *condominio* u talijanskom pravu, s prodavateljem robe ili pružateljem usluga.

22 Da bi se odgovorilo na postavljeno prethodno pitanje, najprije valja analizirati područje primjene navedene direktive kako bi se utvrdilo može li pravni subjekt koji nije fizička osoba, u trenutačnom stanju razvoja prava Unije, potpadati pod pojam „potrošač".

23 U skladu s člankom 1. stavkom 1. Direktive 93/13 njezina je svrha uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

24 Prema tekstu članka 2. točke (b) Direktive 93/13 pojam „potrošač" treba razumjeti kao „svaku fizičku osobu koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije". Iz te odredbe proizlazi da moraju biti ispunjena dva kumulativna uvjeta kako bi osoba potpadala pod taj pojam, tj. da je riječ o fizičkoj osobi i da ona obavlja svoju aktivnost u neposlovne svrhe.

25 Kad je riječ o prvom od tih uvjeta, Sud je već utvrdio da se osobu koja nije fizička osoba, koja sklopi ugovor s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, ne može smatrati potrošačem u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13 (presuda od 22. studenoga 2001., Cape i Idealservice MN RE, C-541/99 i C-542/99, EU:C:2001:625, t. 16.).

26 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev navodi da je zajednica suvlasnika zgrade u talijanskom pravnom poretku pravni subjekt koji nije ni fizička osoba ni pravna osoba.

27 U tom pogledu valja istaknuti da, u trenutačnom stanju razvoja prava Unije, pojam „vlasništvo" nije usklađen na razini Europske unije i da mogu postojati razlike između država članica. Naime, valja utvrditi da, u skladu s člankom 345. UFEU-a ugovori ni na koji način ne dovode u pitanje pravila kojima se u državama članicama uređuje sustav vlasništva. Usto, u širem sustavnom tumačenju, mora se uputiti na to da članak 1. stavak 2. točka (k) Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296. i ispravak SL 2019., L 243, str. 9.) isključuje stvarna prava iz svojeg područja primjene.

28 Posljedično, i sve dok zakonodavac Unije ne intervenira u tom pogledu, države članice ostaju slobodne uređivati pravno uređenje zajednice suvlasnika u svojim odnosnim nacionalnim porecima na način da ga kvalificiraju „pravnom osobom" ili ne.

29 Prema tome zajednica suvlasnika, kao što je to tužitelj o kojem je riječ u glavnom postupku, ne

ispunjava prvi od uvjeta navedenih u članku 2. točki (b) Direktive 93/13 i stoga ne potpada pod pojam „potrošač”, u smislu te odredbe, tako da je ugovor sklopljen između takve zajednice suvlasnika i prodavatelja robe ili pružatelja usluga isključen iz područja primjene navedene direktive.

30 Taj se zaključak ne protivi presudi od 5. prosinca 2019., EVN Bulgaria Toplofikatsia i Toplofikatsia Sofia (C-708/17 i C-725/17, EU:C:2019:1049, t. 59.). Naime, iako je Sud presudio da ugovori o isporuci toplinske energije kojom se opskrbljuje zgrada u suvlasništvu, o kojima je riječ u predmetu koji je doveo do te presude, potpadaju pod kategoriju ugovora sklopljenih između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga, u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2011/83, mora se istaknuti da su te ugovore sklopili sami suvlasnici, a ne, kao u predmetu o kojem je riječ u glavnom postupku, zajednica suvlasnika koju zastupa upravitelj.

31 S obzirom na to, preostaje utvrditi je li nacionalna sudska praksa, kao što je ona Cortea suprema di cassazione (Kasacijski sud), koja zakonodavstvo kojim se Direktiva 93/13 prenosi u interno pravo tumači na način da se pravila kojima se štite potrošači koje ona sadržava također primjenjuju na ugovor koji sklopi pravni subjekt, kao što je *condominio* u talijanskom pravu, s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, u suprotnosti s duhom sustava zaštite potrošača u Uniji.

32 U tom pogledu valja podsjetiti na to da u skladu s člankom 169. stavkom 4. UFEU-a, države članice mogu zadržati ili uvesti strože zaštitne mjere, pod uvjetom da su u skladu s Ugovorima.

33 Prema dvanaestoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13, njome se samo provodi djelomično i minimalno usklađivanje nacionalnih zakona o nepoštenim odredbama, ostavljajući mogućnost državama članicama da svojim nacionalnim propisima, strožima od onih iz te direktive, uz dužno poštovanje ugovora, svojim potrošačima pruže višu razinu zaštite. Osim toga, na temelju članka 8. navedene direktive, kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača države članice mogu u području na koje se ona odnosi usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.

34 Osim toga, prema uvodnoj izjavi 13. Direktive 2011/83, države članice bi trebale ostati nadležne, u skladu s pravom Unije, za primjenu njezinih odredaba u područjima koja ne ulaze u njezino područje primjene. Države članice mogu osobito odlučiti da prošire primjenu pravila navedene direktive na pravne ili fizičke osobe koje nisu potrošači u smislu potonje.

35 U predmetnom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud) razvio sudsku praksu kojoj je cilj dodatno zaštititi potrošača na način da se područje primjene zaštite predviđene Direktivom 93/13 proširi na pravni subjekt, kao što je *condominio* u talijanskom pravu, koji u skladu s nacionalnim pravom nije fizička osoba.

36 Takva sudska praksa u skladu je s ciljem zaštite potrošača koji slijedi ta direktiva (vidjeti u tom smislu presudu od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 69.).

37 Iz toga slijedi da, iako pravni subjekt, kao što je to *condominio* u talijanskom pravu, ne potpada pod pojam „potrošač” u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13, države članice mogu primijeniti odredbe te direktive na područja koja ne ulaze u njezino područje primjene (vidjeti po analogiji presudu od 12. srpnja 2012., SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, t. 40.), pod uvjetom da takvo tumačenje nacionalnih sudova osigurava višu razinu zaštite potrošača i da ne povređuje odredbe Ugovora.

38 S obzirom na prethodno navedeno, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se ne protivi nacionalna sudska praksa koja zakonodavstvo kojim se ta direktiva prenosi u interno pravo tumači na način da se pravila

kojima se štite potrošači koje ona sadržava također primjenjuju na ugovor koji sklopi pravni subjekt, kao što je *condominio* u talijanskom pravu, s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, čak i ako takav pravni subjekt ne potpada pod područje primjene navedene direktive.

Troškovi

39 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da im se ne protivi nacionalna sudska praksa koja zakonodavstvo kojim se ta direktiva prenosi u interno pravo tumači na način da se pravila kojima se štite potrošači koje ona sadržava također primjenjuju na ugovor koji sklopi pravni subjekt, kao što je *condominio* u talijanskom pravu, s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, čak i ako takav pravni subjekt ne potpada pod područje primjene navedene direktive.

Potpisi